

SIGNALER

Medlemsblad for Rolf Jacobsens Venner | 1.2015

NORDISK
SAMTIDSPOESI-
FESTIVAL
**ROLF
JACOBSEN·
DAGENE**

Hamar | 5.–8. mars 2015

Programmet er vedlagt

– se også samtidspoesifestival.no

80 ÅR ETTER

Vrimmel

Side 7

50 ÅR ETTER

Stillheten etterpå – – –

Side 10

FRANK ERIKSEN

Mitt forhold til
poesi generelt
– og Rolf Jacobsen
spesielt

Side 14

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

ROLF JACOBSENS VENNER

Skappels gate 2
2317 Hamar

rolf-jacobsen.no

Styret:

Gunnar Brox Haugen (leder)
Hanne Lillebo (nestleder)
Jan Erik Haug (kasserer)
Gunvor Sjølie (sekretær)
Anne Lillevold Jacobsen (styremedlem)
Cecilie Werner Erichsen (varamedlem)
Margret Eylands (varamedlem)

SIGNALER

Redaksjonen:

Gunnar Brox Haugen
Hanne Lillebo

Design: Tweed
Trykk: Allkopi
Opplag: 400

Redaksjonen takker de som har bidratt
til dette nummeret av *Signaler*.

Stoff til neste nummer må være sendt
redaksjonen innen 1. august:
post@rolf-jacobsen.no

Logoen til Rolf Jacobsens Venner er basert
på Tom Gundersens tresnitt fra 1994.

INNHold

- 3 Lederen har ordet
- 4 Mitt Rolf Jacobsen-dikt:
Wenche-Britt Hagabakken velger
«Ildfluene»
- 5 Notiser
- 7 Carl Joachim Hambro:
Vor yngste digter
- 9 Hanne Lillebo:
Ila – Inger Louise Abrahamsen
- 10 Odd Solumsmoen:
Billedlig talt
- 13 Ila:
Rolf Jacobsen med ny diktsamling:
– Behov for poesi så lenge vi er mennesker
- 14 Frank Eriksen:
Mitt forhold til poesi generelt
– og Rolf Jacobsen spesielt
- 21 IdaLou Larsen:
Når dikt blir teater
- 22 Notiser
- 23 Ole Karlsen:
Cecilie Løveid – festivalpoet 2015

Følg Rolf Jacobsens Venner på **facebook!**

LEDEREN HAR ORDET

Det siste halvåret har gitt styret nytt pågangsmot. RJV har vært representert i prosjektgruppa som har arbeidet med skisseprosjektet som ble lagt fram for Hamars formannskap i desember 2014. Med et enstemmig vedtak bevilget kommunen kr 150 000 til delfinansiering av et forprosjekt. Nå skal det arbeides videre med prosjektering med tanke på å etablere et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2, og vi håper at hele eiendommen kan tas i bruk. RJV vil også bidra i det videre arbeidet. Forprosjektet skal være ferdigstilt i juni 2016.

Jeg siterer fra prosjektrapportens sammen-
drag: «Rolf Jacobsen er en av våre største
forfattere, [og] dette internasjonalt anerkjente
forfatterskapet må dokumenteres og formidles
i et Rolf Jacobsen-senter, og det bør gjøres på
Hamar. Her holdt han til over halvparten av
livet. Her hadde han sine mest produktive år
som forfatter. Fra 1961 og fram til han døde i
1994 bodde han i Skappels gate 2, og det okergule
trehuset, rett ved siden av jernbanen og
bare et steinkast unna Mjøsa, er blitt uløselig
knyttet til ham og diktningen hans. Et Rolf
Jacobsen-senter her vil gi senteret en merverdi
det ikke er mulig å skape noe annet sted; for-
fatterskapet kan formidles i det miljøet der
diktene ble til.

Skappels gate 2 representerer en viktig del
av Hamars historie. Huset ble oppført i 1849
og er et av de eldste husene i Hamar sentrum.
Eiendommen er båndlagt til bevaring. Å bruke
Skappels gate 2 til et Rolf Jacobsen-senter vil
styrke eiendommens identitet som kultur-
minne. Samtidig vil et Rolf Jacobsen-senter
her styrke opplevelsen av Hamar som kulturbymed
– med kulturhus og bibliotek nesten vegg i vegg
og Kirsten Flagstad Museum få kvartaler unna.

Et Rolf Jacobsen-senter vil også skape
regionale ringvirkninger. Hedmark er et for-
fatterfylke med Rolf Jacobsen som en av de

sentrale hedmarksforfatterne. I tillegg til å
dokumentere og formidle Jacobsens for-
fatterskap kan senteret også være et sted for
formidling av andre hedmarksforfattere og
slik ytterligere befeste Hedmarks posisjon som
forfatterfylke.»

Vi får stadig bekreftet at Rolf Jacobsens
dikt fenger også nye generasjoner. Ved inn-
vielsen av Klubbscene Rolf Jacobsen i Hamar
kulturhus i oktober framførte ungdoms-
skoleelevene Åshild Torp Medaas og Live
Pilø Jacobsen-dikt. Og Henning Ramseth
framførte bestillingsverket «Jernbaneland»
med en gjeng unge musikere som også gjorde
sterkt inntrykk på publikum. I november
inntok skuespillerne Wenche Medbøe og
Toralf Maurstad klubbscenen sammen med
bluesgitaristen Amund Maarud med «Kjente
jeg deg?». En omtale av teaterstykket kan
leses i dette nummeret av *Signaler*. Vi håper
teaterstykket kan settes opp flere ganger og
flere steder i landet slik at flere kan få oppleve
denne flotte forestillingen.

For oss har samarbeidet med alle disse
folkene vært svært berikende, og vi setter også
stor pris på det samarbeidet vi har med staben
i Hamar kulturhus og Hamar bibliotek ved
slike arrangementer.

Rolf Jacobsens Venner har omsider funnet
vegen til Facebook, og i skrivende stund er
det snart 350 personer som følger siden vår.
Vi oppfordrer alle som bruker dette sosiale
mediet, til å følge RJV på Facebook og dermed
motta informasjon i ny og ne som kan være av
interesse for foreningens medlemmer.

Årets Nordisk samtidspoesifestival | Rolf
Jacobsen-dagene er like om hjørnet med et
innholdsrikt program. Sett av dagene 5.–8.
mars! Vi ses på festival!

GUNNAR BROX HAUGEN

Redaksjonen har denne gang utfordret forfatter Wenche-Britt Hagabakken, bosatt på Hamar. Hun debuterte i 2004 med romanen *Gjenopprettelse*, og har senere utgitt romanene *Zürich* (2007), *Kjære Jonny Henriksen* (2008) og *Hula Lou* (2012). I 2012 ble hun tildelt Mads Viel Nygaards legat for sitt forfatterskap. Året etter mottok hun Bokhandelens Forfatterstipend og Språklig samlings litteraturpris. Hennes siste utgivelse er den kritikerroste *Biografi. Dikt og tekster* (2014).

Flere diktvalg kan leses på venneforeningens nettsider: www.rolf-jacobsen.no

Wenche-Britt Hagabakken velger «Ildfluene»

Jeg velger diktet «Ildfluene» av en enkel, men for meg særs viktig grunn. Da jeg sammen med musikerne Ingvild Koksvik, Lars Jakob Rudjord og Sigrun Eng turnerte med konsertforestillingen *Nattåpent* til videregående skoler i Hedmark vinteren 2013, begynte jeg nesten å gråte hver eneste gang Ingvild sang det diktet. Melodien var så vakker, og det kunne ikke vært noen annen melodi som passet bedre til «Ildfluene», når det først skulle tonesettes. Det gjentok seg hver bidige gang, og jeg måtte se ned i golvet og konsentrere meg så det ikke skulle briste for meg, det skulle tatt seg ut foran en gjeng skoleelever at den godt voksne dama som leste dikt mellom Ingvilds sang og musikkstykkene, satte i å tute. Så jeg holdt meg jo.

Årsaken til dette som sprenge i øynene mine, er at det er noe ved hele den historien diktet forteller. Om de to gamle som sto og kysset hverandre under platantreet. Det vakre i at to gamle mennesker som kanskje har levd veldig lenge sammen, fremdeles har det overskuddet igjen i seg at de kysser. Jeg ser dem for meg, og jeg betrakter de to gamle og kyssingen sammen med de to i diktet, Rolf og kona Petra, jeg venter også på bussen til Velletri. Og jeg får en slik dyp respekt på grunn av kjærligheten jeg ser er mellom de to

gamle. Og så kommer jo den setningen som har hugget seg fast i meg og aldri blir borte. Jeg kommer til å ha den setningen med meg så lenge jeg lever. Det er den setningen som nesten får meg til å begynne å gråte. Også når jeg leser den i *Nattåpent*, ikke bare når Ingvild synger den:

*Den som har elsket lenge
har ikke levd forgjeves.*

Dette er et viktig minne som ble til et dikt om noe Rolf og kona Petra opplevde sammen. Poeten Rolf setter sitt stempel på minnet ved at han har lagt merke til ildfluene i mørket, knitrende med lysblikk rundt hodet hennes, hans Petra. Jeg har sett ildfluene, og det er akkurat det de gjør, de blinker i mørket. De to gamle som kysset under platantreet, blir for meg et bilde på Rolf og Petra, som også hadde levd sammen og elsket hverandre lenge. Og setningen «Den som har elsket lenge har ikke levd forgjeves» handler for meg om dem. Det holder i lange baner som livsmotto. I storm og sol, regn og frost, nede i dype daler, like til fjellets topp.

*Den som har elsket lenge
har ikke levd forgjeves.*

Ildfluene

Det var den aftenen med ildfluene
da vi sto og ventet på bussen til Velletri
at vi så de to gamle som sto og kysset hverandre
under platantreet. Det var da
du sa, halvt ut i luften
halvt til meg:
Den som har elsket lenge
har ikke levd forgjeves.
Og det var da jeg fikk øye på de første
ildfluene i mørket, knitrende
med lysblikk rundt hodet ditt.
Det var da.

FOTO: DOMKIRKEODDENS FOTOARKIV

Skappels gate 2

Det kom flere positive reaksjoner etter formannskapets vedtak i desember 2014:

11. desember skrev Hamars ordfører, Morten Aspeli, på Facebook: «Rolf Jacobsen og Skappels gate 2 er en sentral del av Hamars kulturarv, så derfor håper vi at vi får realisert et Rolf Jacobsen-senter!»

To dager senere sto følgende på lederplass i Hamar Arbeiderblad: «Endelig skjer det noe! Formannskapet har bevilget 150.000 kroner til et forprosjekt for et Rolf Jacobsen-senter i Skappels gate 2. Hamars store dikter har på ingen måte fått den plassen han fortjener. Muligheten ligger der i boligen etter ham. Vi gratulerer Hamars politikere med et godt vedtak, og håper dette ender med et resultat vi kan være stolte av.»

VRIMMEL | 80 ÅR ETTER

CARL JOACHIM HAMBRO | MORGENBLADET 30.11.1935

Vor yngste digter

Rolf Jacobsens første digtsamling bar bud om et særpreget og musikalsk talent; og det lille bind i år bekrefter indtrykket av en ikke helt sedvanlig lyrisk begavelse – og noget mere end det: av en intelligent og våken følsomhet, en levende og bevæget personlighet som prøver at finde sin selvstændige form.

Hans svakhet er at han undertiden lar ordenes musik overdøve sin tanke, at de poetiske billeder, som han har en lykkelig evne til at finde, blir uklare fordi han ikke kontrollerer og korrigerer sin altfor frugtbare fantasi.

Hvert enkelt av de digte han har samlet i dette bind, fængsler og interesserer, ikke minst fordi man bak dem fornemmer et åpent intenst lyttende sind i arbeide og i bevægelse. De fleste av dem rummer enkelte strofer som er helt gode, mange av dem er like ved at være ypperlige; enkelte har den fulde poetiske valør og alle har et klangpræg som river med og gir løfter.

Dagen, nutiden, oppfindelsernes mægtige eventyr, alt det voldsomme, spændende, fantastiske og overvældende i det praktiske nu gjærer i hans sind. Han skriver om dynamoen, om det nye billede av landet som det elektriske lys i alle de små hjem har git:

Border av mørk mahogny
og border av umalt tre.
Nu ligger vårt land bedekket
av lampenes tunge sne.

Fra Ryvingen til Varanger
og ut til de blanke skjær
stampes det frem av mørket
et levende stjernevær.

De dirrende telefonstolper synger i hans bevissthet:

– alt som beveger sig ute i verdensrummet
på gigantiske kulelagre, utsender lave lyder,
pipende sang som dør av de store avstander.
Dette er det vi hører i bruset fra
telefontrådene,
de er antenner som innfanger rummets
signaler
og roper dem ut på øde moer om natten
[...]
slik tuter det alltid ute i verdensrummet.

Jernbroen toner i hans fantasi. Han ser og oppfatter den nye poesi i lysreklamer og brosten. Han fornemmer brytningen mellom gammelt og nyt begrep av lyrik:

På bunden av den høie gård
står skyggen stille år for år.

Der plantet noen, halvt i spøk
en liten seng med blomsterløk.

[...]

Det vipper stilk. Det blinker dugg
i dypet mellom gips og mugg.

[...]

Den gir vår gård en grønn idyll
av blomsterlukt og klorofyll.

Men da en uke vel var gått
forgikk vårt lille drømmeslott.

Og bittert vi påny forstod:
På sten kan bare drømmer gro.

Men de gror også frodig hos Rolf Jacobsen. – Han kan lave et fuldkomment litet stemningsbillede som i «Gummi» – mauren som i grålysningen stræver rundt på landeveien med sin tunge furunål og forvilder sig i det store K i «Kelly» som en bil har presset ned i det natvåte støv. Men sterkest bevæges hans sind av bekymringen – den enkeltes grå bekymring for alles fremtid, for gasmasken, for alt som fortærer og legger øde.

I det prosadigt som har git samlingen dens navn, «Vrimmel», er det den daglige lille bekymring der går som en summetone gjennom alt som sker. I etage over etage, ved maskiner og disker og skriveborder går mænd omkring med små tal i sine hjerter, tal som gnager i lemmene som trikiner og holder dem våkne om natten: Hvordan skal jeg klare det? – I alle husene er mennesker indespærret med tal som de kjemper med til døden: Hvordan skal det gå med os alle?

I «Mose, rust og møll» er det bekymringen for selve altets oppløsning:

Mosen kommer ut av jorden.
Lydløst som nattens flaggermus
setter den sig på stenene og venters,
eller nede i gresset
med sine askegrå vinger.

Rusten går fra nagle til nagle
og fra jernplate til jernplate i mørket
og undersøker nøiaktig
om tiden er inne.
Når stemplene er gått til ro;
når bæresøilene er langt inne i natten,
skal den gjøre sitt blodige, stille arbeide.

Stjernenes hvite møll
sitter i klaser på himmelens mørke glassruter
og stirrer
og stirrer på byenes lys.

I «Arv og miljø» gir Jacobsen i et eksplosivt dramatisk dobbeltbilde kulturbloomstringen og dens tilintetgjørelse:

Uskyldig
med store pupiller
og forskrekkede øienbryn

og munnen nysgjerrig spiss
som et barn
går hun til dans
under glatte projektører, kjelne projektører.
Tango og
Cucaracha
Til kastanjetter, slik:
Armene løftet. To skritt til siden.
Knekke klosset i knærne.

Nu stirrer
med uskyldige pupiller
og forskrekkede øienbryn
gassmasken ut over verden
med sin snabel nysgjerrig spiss
som et barn.
Så går vi til dans
under kolde projektører, hvite projektører.
Tango og
Cucaracha
til mitraljoser, slik:
Armene løftet. To skritt til siden.
Knekke klosset i knærne.

Men sterkest og mest samlet gir Rolf Jacobsen sit syn og sin stemning, sin angst og sin poesi i «Virkelighet»:

Dagen vi klynger oss til:
Butikkene hvor vi kjøper vakre klær. Reiser
vi skal
gjøre om en tid.
Gatenes tummel. Regnet som faller på
fortauene i
skumringen
er drøm.
Natten og søvnløsheten.
Pengesorgene.
Lykken som ikke kommer
er virkelighet.

Tryggheten fra de store, brusende
forsamlinger.

Farten.
Orkestrenes brøl og de tykke spennende
aviser
er drøm og skygge.

Øinene på ham som ber.
Hendene på ham som fryser.
Trampet fra alle de masser som driver

sultne omkring i storbyene
er virkelighet.

De langvarige, interessante debatter.
Argumentene
(på den ene side og på den annen side).
Katetrene, prestene, trompetfanfarene.
Trommene, takten, strømmen som driver oss
fremover er drøm.
Maskingeværene.
Blod-engene og sølen. Skriket da du
en aften våkner til smertene.
Lasarettene sne.
Massegravene,
er virkelighet.

Torven som gror.
Gresstråene som bøier sig mykt i vinden.
Bølgene sang
er virkelighet.

Her er bildet samlet og helt; her fornemmer man sterkest hvorledes Rolf Jacobsen står ved indgangen til noget nytt, på terskelen mellom det bevisste og det underbevisste. Hans sind fornemmer brytningen i nuets titusen facetter; han lytter efter en ny tone – ute fra verdensrommet, dypest i sit eget sind. Han er undertiden like ved at fange den. Vil det lykkes ham?

CARL JOACHIM HAMBRO (1885–1964), cand.philol., presseman, forfatter og politiker. Allerede i 1905 ble han medarbeider i Morgenbladet, der han var sjefredaktør 1913–20 og litteraturanmelder 1920–45. Mest kjent er han som politiker. Han var formann for Høyre i to perioder, stortingsrepresentant 1919–57, og i storparten av denne tiden var han medlem av presidentskapet. I 1940 sørget han for at kongefamilien og Stortinget kom til Hamar om morgenen 9. april, og dermed slapp statsmaktene unna de tyske okkupantene. Hambro fikk også i stand Elverumsfullmakten, som ga regjeringens arbeid i London et konstitusjonelt grunnlag.

Ila – Inger Louise Abrahamsen

Intervjuet med Rolf Jacobsen på s. 13 er signert *Ila*, Inger Louise Abrahamsen (f. 1903 i Kristiania), Jacobsens kollega i Hamar Stiftstidende (Stikka). Hun hadde studert kunsthistorie og hadde bakgrunn fra teater og radio da hun i 1945 kom til Hamar og ble journalist i Stikka. Her ble hun kjent og skattet for sine artikler under signaturen *Paprika*, kunst- og litteraturanmeldelser og dikt. Hun gjorde seg også gjeldende i byens kulturliv som instruktør for Framteatret ved Hamar katedralskole, hun oppførte kabareter og barneteater i Festiviteten, og i en årrekke arrangerte hun lyrikkaftener for fulle hus under bokmessene på Hamar. I likhet med Jacobsen ble hun pensjonist i 1971 da Stikka gikk konkurs.

I 1992 utga hun sin første og eneste diktsamling, *Grip dagen og andre petittedikt*, som inneholder dikt hun hadde publisert i Stikka opp gjennom årene. Da var hun 89 år gammel. Rolf Jacobsen skrev bokens forord. «Å være eneste kvinne i en så mannsdominert yrkesgruppe som en avisredaksjon var såmenn ingen dans på roser. Men når vi i dag tenker

tilbake på gamle 'Stikka' er det nok 'ILAS's spalter, hennes kåserier, anmeldelser og dikt de fleste først vil huske», skriver Jacobsen.

«Ikke minst hennes mange kort-dikt hadde lesere. De har en friskhet, underfundighet og glimt av humor som gjør dem like lesbare idag som dengang. De knytter seg ikke til begivenheter eller steder, derfor har det gledet hennes mange venner at hun nå har latt seg overtale til å plukke ut en bunke til utgivelse. Og med denne lille samlingen har vi innlemmet et nytt blad i Hamars kulturelle arkiv.» Engasjementet hennes for lyrikk, kunst og teater hadde gjort henne til «en institusjon i byen», skriver han videre og siterer avslutningsvis journalisten og politiker Sverre Østhagen: «Hun har utgjort et helt kulturliv for seg selv i og omkring vår hedemarkske andedam.»

Inger Louise Abrahamsen mottok Hamar kommunes kulturpris i 1992 for sin mangeårige innsats i det lokale kulturlivet. Hun døde i 1994.

HANNE LILLEBO

Billedlig talt

Mange lesere – hvis en nå kan si at de som leser dikt er «mange» – klager over at moderne lyrikk ikke går på noen kjent melodi, på tam-tam-ta-ra, og at ikke engang hjerte rimer på smerte lenger. Skuffelsen over dette stiger iblant til moralsk forargelse, ja, til hellig vrede. For ikke lenge siden ble slik hellig vrede grundig luftet i «Bindestreken», månedsmagasinet for litteratur, som det heter. (At det heller burde hete reklamebrosjyre for Bokklubbens bøker, er en annen sak.)

Bildets funksjon i poesien har alltid vært sentral. Det gjelder også «gammeldags» lyrikk, dikt vi kaller «tradisjonelle». Men imagistene, Hulme, Pound, ville skjære inn til bare benet, gjennom klisjéene, gjennom daukjøttet, så å si. Ned med retorikken! slik lød kamppropet. I all lavmælt het istemmer Rolf Jacobsen det samme rop:

Mellem alt det store
små, små ord
å gjemme bort
på baksiden av en hånd
og ved din øreflipp
små ord
helt uten lys
som dyr
og gress.

Bildet er diktet, bildet gir vår abstrakte «virkelighet», vår mer og mer substansløse tilværelse konkresjon, fasthet: «det gør atter Jorden grøn under dine Fødder», som Paul la Cour sier etsteds. Når jeg nevner den store danske lyriker her, er det ikke tilfeldig: jeg tror Rolf Jacobsen har berøringspunkter med ham, at de i måten å se og fornemme på har noe til felles. Også Rolf Jacobsen er sterkt

opptatt av maleriet, av fargenes muligheter i forhold til ordenes. Det er dikt i *Stillheten etterpå* – – – som må leses som – malerier, for å si det litt tungetalerisk.

Den svenske modernistiske og forkjetrede lyrikeren, Erik Lindegren, skrev for snart 20 år siden: «Tanken bör tänka i bilder, och känslans (eller det undermedvetnas) bilder bör uppta tanken, det rör sig hela tiden om en växelverkan.»

Det gjør det ofte hos Rolf Jacobsen. Bare iblant opptrer bildet for bildets egen skyld: da blir det tomt, utvendig, «vakkert», men ornamentalt, uten dybde. Et eksempel: «Aftenrøden», hvor «bergene holder frem sine skåler / for søster Dag når hun vasker dine sår.» Her er også et innslag av allegori, og bildene blir søkte istedenfor utsøkte, noe sentimentalt blander seg med:

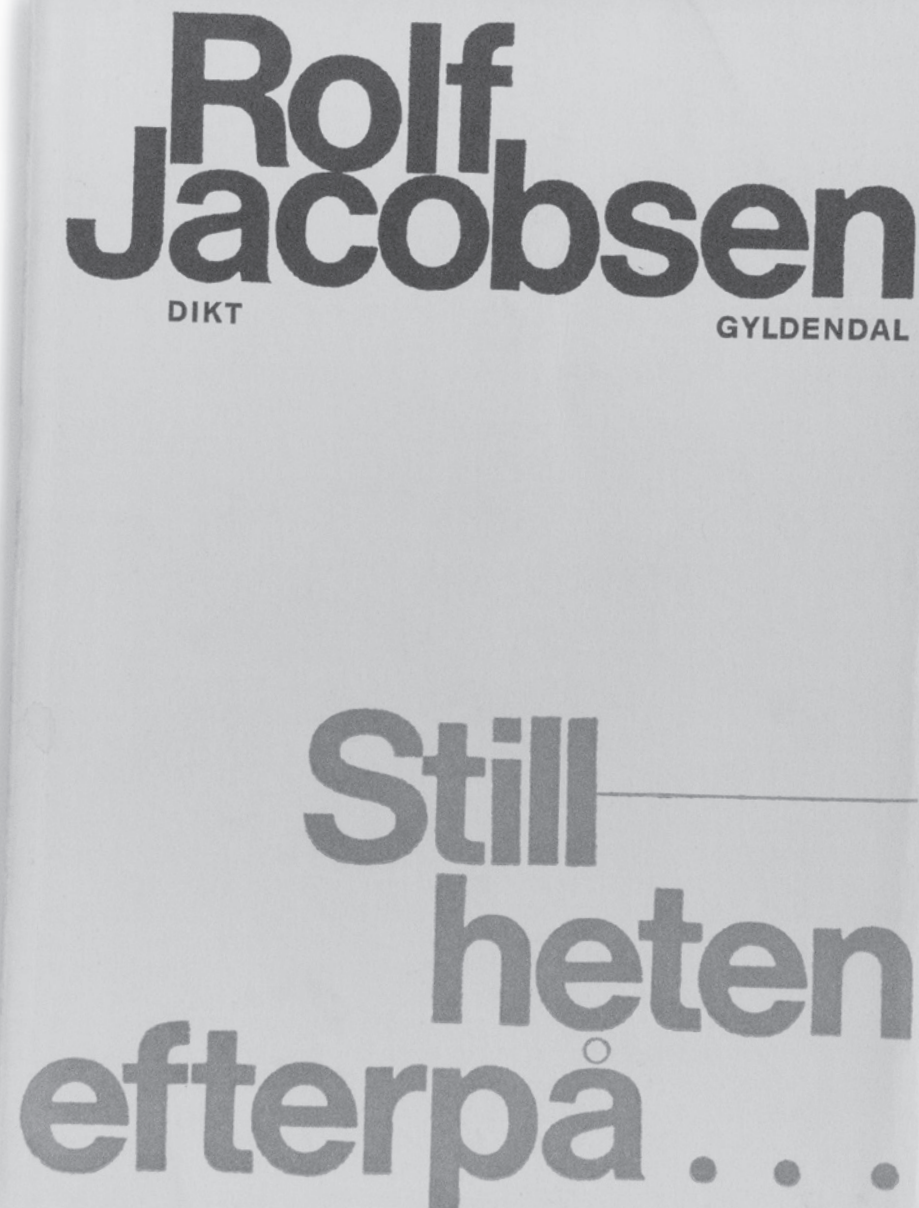
[...]
dette grums av død på bunden
sier hun til søster Natt mens hun brer deg ned
og klirrer med stjerner ved din seng.

Et annet eksempel er «Blinde menn», alias «alle takrennene i byen»: det er pussig kan-skje, men for funnet = på til å gripe.

I «Forlatt boplass – svunnen tid» forvirrer det at husene «er seget i søvn som overtrete barn» (understreket her). Det er jo *gamle* hus?

Merkelig er et dikt som «Lyset kommer først til stenene». Den søvnløse opplevelse av dagen som endelig gryr «handler» det om. Men hvem trenger egentlig inn til oss og «prøver å se hva ingen før har sett»:

Kanskje ditt hjerte, som natten ikke vil gi hvile.

Din død, men noe i din drøm må først gå bort.

Rolf Jacobsen ble engang sett på som en talsmann for barnet «av stålet og betongen» som det het i funkis-tiden. Det var neppe riktig. Hans kjølig-ironiske beskrivelse av teknikkens mesterverker, av de sivilisasjonens velsignelser som regner over våre små tilværelser, er nok verken polemisk eller propagandistisk. Men kanskje han vil ha sagt at vi holder på å miste oss selv i alle godene, vi er blitt så effektive. *Alt skal med*, som det heter i «Deadline kl. 23». Men

Alt har sin tid.
Om tusen år
er sneglen kommet frem til treet.

Hva kommer vi selv fram til? Til

Søndag i villaforstaden
sent på kveld
når alle gressklipperne er gått til ro
og alle sovetablettene er svelget ned [...]

Om vi igjen kunne leve vegetativt, fikk vi kanskje en annen innsikt enn den alle TV-skjerme-
ne gir, de som vrenger «ut det hvite i øyet».

Hvor finner vi nu
det som kan binde sammen det spredte.
Stien i stjernene, kompassnålens veier
eller linjene i alle pikers hender
som ligner vinden gjennom rosene.
For det er sent [...]

heter det i «Langsomt». Men leve vegetativt,
«i pakt med naturen», er ikke det samtidig å gi
instinktene fritt spill, og det går som i «Lang-
fredagsregnet», et av samlingens ypperste
dikt, hvor lyden av vannet i avløpsrøret

blander seg med pipet fra en lerce
som ungene fant i krattet
og stakk øynene ut på med pinner
for det er vår.

Så er det kanskje ikke langt før vi er der hvor
bare nattemørket overlever, hvor den siste
bombe er sprunget og det «er altfor sent, / bli

ferdige og kom hjem / til stillheten etterpå /
som møter deg som et varmt blodsprøyt mot
panden.» Han skulle sunget om «stillheten i
marmor» sier han etsteds:

og det er snart mørkt
i parkene der de står
som innad-brennende lys
og foten løftet mot musikk

som om intet er hendt.
O stumme munn.
O strupe av stivnet sang.

Hvor *bundet* er vi ikke i all vår «frigjorthet»
der vi sjokker omkring med truselen om ut-
slettelse som en jernring om pannen! Snart er
vi hinsides våre små idyller –:

Himlen flådd av hete og solens piler
bryter øyenepene ned og fluene
som ingen har forlatt og time etter time
stillheten hjelpeløst fugleskrik

ansiktet solen og det knuste
de måtte knuse flådd av hete og eddik-
svamp tykk av blod og langsomt
tennene og stillhet – – –

heter det i det siste diktet i samlingen. Rolf
Jacobsen slutter altså ikke med fortrøstning,
med tro på at alt ordner seg nok, for mennes-
ket er godt «på bunnen». Akk, det er snarere
godt alle andre steder enn på bunnen! Hvis
ikke, måtte jo verden sett annerledes ut?

Med *Stillheten etterpå* – – – befester Rolf
Jacobsen stillingen som en av sin generasjons
betydelige lyrikere.

ODD SOLUMSMOEN (1917–86) var fra Hamar der han i en årrekke var fullmektig ved Hamar ligningskontor. Denne stillingen kombinerte han med å være forfatter og kritiker. Solumsmoen utga romaner, noveller og dikt. Essaysamlingen *Bokormens forsvarstale og andre essays* kom i 1977. Han skrev også innføringer i forfatterskap, *Cora Sandel, en dikter i ånd og sannhet* (1957) og *Kristofer Uppdal, domkirkebyggeren* (1959), og redigerte flere antologier, bl.a. *Dette står jeg inne for. Nordiske lyrikere velger dikt* (1969). Som litteraturkritiker i Arbeiderbladet var lyrikken hans hovedområde. Odd Solumsmoen ble en nær venn av Rolf Jacobsen.

ROLF JACOBSEN MED NY DIKTSAMLING:

– Behov for poesi så lenge vi er mennesker

På Gyldendals bokliste for høsten finner vi lyrikeren Rolf Jacobsen med en ny diktsamling, *Stillheten etterpå*, og da vi har ham i huset, slår vi kloen i ham.

– Vi vet det er brutalt å fly på en lyriker med et direkte spørsmål om hva han skriver om, men får vi allikevel lov til å spørre, hva er det du særlig har villet uttrykke deg om i den nye diktsamlingen?

– Det skulle ligge i tittelen *Stillheten etterpå*, som for øvrig er tittelen på et av diktene i boken. Et annet av diktene heter «Striptease» og et tredje handler om «The deadline», det vil si tiden når avisstoffet skal være ferdig. Det skulle kanskje si noe? Det er spenningen mellom den tekniske virkelighet og vår egen personlige virkelighet jeg tar for meg.

Det er en konflikt mellom den byrden som dagens virkelighet legger på oss og det som er vårt behov. Det er ikke min oppgave å bringe noen løsning, jeg bare registrerer konflikten.

Tross velstanden og effektiviteten er det en utilfredshet i tilværelsen, vi har ikke fått tilpasset oss velstanden og utviklingen, vi vet faktisk ikke om vi kan greie å overleve det, bære den byrden det legger på oss. Vi har fått mange gode ting, men vi har også fått en mengde nye påkjenninger.

– Det høres ut til at du er inne på noe vesentlig, noe som angår oss alle.

Folk vil gjerne kunne ta imot poesi, men makter det ikke alltid. Kan du hjelpe til?

– Publikum foretrekker forrige generasjons diktere. Men de må være klar over at for hver generasjon må kunsten begynne på nytt.

Kunstneren kan ikke som vitenskapsmannen fortsette der hvor andre slapp. Den rimløse formen er gammel. Men det som nå er særlig

for lyrikken, er emnevalget. Vår tids lyriker skriver om alt mulig.

Det er naturlig at folk er glad i poesi. Den er i slekt med vitenskapen på den måten at den erobret tilbake en del av virkeligheten. Iaktagelser som før kanskje var bare halvt bevisste, bringes av poesien frem for bevissheten. Poesien gir gjenkjennelsens glede.

– Kanskje er det vanskelig for mange å forstå de bilder lyrikeren bruker?

– Jeg tror sivilisasjonen er i ferd med å utsette vår evne til å oppfatte tingene. Vi blir banale og konvensjonelle og ser svært lite av det som skjer rundt oss. Dikteren har bevart evnen til å se. Og jeg vil nevne en ting: Legg merke til hvor meget mere billedrike samtaler på landet er. Der er eldre menneskers språk kortfattet og fylt av bilder. Bruken av bilder er en form for stenografi. Det å skrive dikt er å skrelle av sproget dets slagger og bringe det tilbake til den opprinnelige friskhet.

En ting kan nevnes. Når poesien i dag er anderledes enn før, er det fordi menneskene er blitt anderledes. Dagens menneske er mere splittet, avstumpet, mindre helt, mere kollektivisert og mindre selvstendig enn før. Poesiens sektor er den som vitenskapen og teknikken ikke kan dekke: Det usagte. Så lenge vi er mennesker, vil det være behov for poesi. Men det kan jo hende vi utvikler oss til noe annet!

– Når kommer boken din?

– Om en fjorten dagers tid, tenker jeg.

ILA
(Hamar Stiftstidende
nr. 214, 1965)

Mitt forhold til poesi generelt – og Rolf Jacobsen spesielt

Jeg møtte diktet mot slutten av 1950-tallet. Det var på Lauta i Åsnes i Solør, hjemme hos onkel Ole (bror hass far) og tante Alvhild. De var blinde. De lyttet til Ønskediktet som ble sendt over eteren fra Marienlyst – det var jo bare én kanal den gangen. Og med lange pauser mellom sendingene. Programleder for Ønskediktet var Hartvig Kiran. Han var poet sjøl. Onkel Ole og tante Alvhild hadde skaffet seg en Tandberg båndopptaker – en sånn brunaktig en med to digre ruller oppå. De tok opp mange dikt som ble lest i Ønskediktet. Som en stammende og usikker guttunge gjorde det godt å høre disse stemmene. Jeg hørte også Rolf Jacobsens ...

Omtrent på samme tida skjedde det noe med meg – inni meg. Dette er hva jeg svarte Dagbladet i mai 2005. Dagbladet har vært riksavisa jeg har hatt et og annet dikt i siden slutten av 1970-tallet. Jeg skulle svare på tre spørsmål som de stilte meg som forfatter – som poet. Svarene mine sto på trykk den 4. mai:

Hvordan ble du forfatter?

– Jeg stammet under oppveksten. Jeg likte å være i det ordløse, det hvite. Jeg ble forfatter da jeg i siste timen en vinterefta på folkeskolen så ut av vinduet. Snøfillene dalte tett. Det stemte liksom med ei strofe fra et dikt i Nordahl Rolfsens lesebok. Diktet var skrevet av Gabriel Scott: «Nu daler det sne / nu daler det sne / tyst over skov og heie.» En sørlending med de bløte konsonantene sine hadde diktet så det snødde inne i meg som solung. Digre

filler dalte. Jeg vasset der jeg satt, i mange centimeter med nysnø. Jeg hadde et språk. Jeg hadde ei tone. – Apropos inspirasjon og alt det der. Det har vært viktig for meg å ha et jordsmonn, samme hvor skrint det er. De diktene jeg er best fornøyd med, har begynt med spilt sæd.

INNE I VERDEN' DIN

Inne i verden' din
letter tankene fra
fersk pløygsle
drømmen driver
attåt alt det
ufruktbare.

(*Skrinn jords liv*, 1993)

SPILT SÆD

Jeg spilte ofte
sæd på bakken.

Slik fikk jeg
jordvokste dikt.

(*Åretakblink*, 1995)

Hva er din beste leseropplevelse?

– Da jeg vinteren 1971 leste diktet «Under himmelen» fra *Isfuglen* (1970) av Hans Børli, ble jeg ganske viss på at jeg hadde lyrikerlegningen. Diktet har denne åpningen: «Tro ikke at jeg kommer fra små forhold» – underforstått: Jeg kom fra de samme himmelstrøk, bare i en annen

tidsbolk. I Tarjei Vesaas' dikt «Ta mi hand» fra *Liv ved straumen* (1970): «Er redd å bli liggande / med andletet nedi, / fem steg fra streken». Og da jeg fikk hilse på Tomas Tranströmer under en poesifestival i Karlstad i 1989 og seinere leste «Madrigal» fra samlinga hans *För levande och döda* (1989).

Hvordan liker du å jobbe?

– Jeg liker å jobbe om seinsommeren og tidlig høst. Da våkner jeg før morgengry, tar ei spiseskje Møllers tran, trakter meg kaffe til en diger termos og setter meg til foran PC-en. Jeg tar ikke inn fast føde før enn langt utpå dagen.

Jeg kjøpte i 1977 *Samlede dikt* av Rolf Jacobsen. Sjølsagt kjøpte jeg boka hos Gravdahl Bokhandel. Jeg tenkte i dag å røre ved noen av de mindre kjente diktene hans (vi er jo i en bakgård også), for eksempel «Lyktestolpen» fra *Hemmelig liv* (1954). Dette diktet slo an noe i meg da jeg leste det i 1977:

LYKTESTOLPEN

Så isnende alene i natten min lyktestolpe.
De små brosten hviler hodene tett omkring
den
der den holder sin lysparaply opp over dem
så ikke det vonde mørket skal komme nær.

Vi er alle langt hjemmefra, sier den.
Det er ikke håp mere.

Omtrent samme dagen som jeg slapp dette diktet inn, felte jeg ned dette vesle verset på papiret (det går på tillempet solørmål):

MITT EGET LIVSTRE

Je har ingen tvang
mein je har ein sang
je må skrive ned.
Det må je gjæra
fær å få væra
mitt eget livstre.

Jeg som vokste opp på et bureiserbruk i Åsnes, vokste opp med fortellinger om Rolf Jacobsen. Far min, født i 1906, i si'bygningen

på Røine gård i Hof, vokste fra 1914 opp på Lauta i Åsnes, ja, i huset der onkel Ole og tante Alvhild bodde. I 1914, for hundre siden, brøt som kjent den første verdenskrigen ut. Og Rolf med far, mor og bror hadde for lengst kommet opp fra Kristiania til fattige Åsnes. Faren hans var en sånn avisnarkoman, sa han i ei av de mange samtaler jeg hadde me'n i 1987/1988. Tilgangen på nyheter om hvordan det gikk i krigen, var derfor stor etter datidens forhold. Han sa blant annet:

Jeg husker vi hadde kart på veggen der vi hadde knappenåler med frontene – vestfronten avmerket med knappenåler. Vi kunne lese av avisene hvor slagene sto, forferdelige nyheter – jeg har levd under krig hele mitt liv. Før første verdenskrigen hadde vi Balkan-krigene, Bulgaria mot Tyrkia og dette her. Og så begynte første verdenskrig, skyttergravskrig og sånn.

Far min fikk seg i 1930-åra en liten skogteig han begynte å bryte opp nytt land i. Denne teigen lå ni kilometer øst for Lauta. At folk tok seg ut av fattigdommen på denne måten, var et stort prosjekt som het bureising. I romanen min fra 2011, *Bureiserguttens jordveg*, går jeg inn i romanen der hovedpersonen Trygve, eller Trigve som det heter på solørmål, møter far sin i et rom som han snekret seg ute i låven: bakhonrommet – et rom å trekke seg tilbake i. Denne delen av handlingen skjer på begynnelsen av 1960-tallet. Romanen er på sett og vis ei mannebok. Det var jo ikke vanlig å si noe om hva en bar på inni seg, i hvert fall ikke for mannfolk. Jeg kan legge til at denne boka har klare sjølbiografiske trekk.

Far fortalte om at han hadde vært en gang hos Rolf Jacobsens far. Han hadde vært hos tannlegen. Det skjedde flere år før far sveivet opp trerøtter med stubbebryteren. Far hadde eti og maulet sirup i mange år. Det fantes ikke tannbørste. Tannstubber og tannrot etter tannrot måtte trekkes. Jeg hadde vært hos skoletannlegen en rekke ganger. Jeg var reddest for bedøvelsessprøyta. Jeg gikk så sterkt inn i det far fortalte at jeg tok plass i stolen til

Jacobsen. Den stuttvokste mannen som sto i hvit frakk med tang, spurte: «De er ikke sånn så De ddddddåner?» Jeg gapte opp og lukket øynene. Jeg hørte at Jacobsen begynte å trække på pedalen ved siden av stolen jeg satt i. Jeg vridde meg i stolen og låste kroppen, jeg holdt nevene rundt armlenet til knokene ble hvite. Jacobsen trakk og trakk, trakk og trakk. Jeg spydde blod.

Meir sa ikke far om tanntrekkinga. Han lurte nok på hva som feilte meg: «Mein Trigve da!» Jeg hørte at far satte seg i kurvstolen. Det var en kurvstol han hadde kjøpt av den blinde, den blinde var kurvmaker. Jeg åpnet øynene. Han sa ikke et ord om gebisset han fikk satt inn, gebisset jeg hadde sett han ta ut og sluppet oppi et glass med vann om gommen var sår eller om han skulle ligge lenge nedpå, gebisset han hadde glist bredt med. At en tannlege kunne stamme, var nytt for meg, «ddddd» gikk innover i meg, gjorde meg godt.

Jeg ble født som odelsgutt på et bureiserbruk, til og med kammersfødt. Det ble tidlig klart inni meg at jeg ikke ville velge å gå den vegen. Tematikken har jeg knadd og kværnet på, blant annet gjorde jeg ei vise, «Den siste odelsgutten» (fra cd-en min *Blå viser – solørslaviske toner* (1996) der jeg har gjort tekstene og melodiene). Kjell Søby som spiller trekkspill her i dag, skal hjelpe meg litt. Kjell er for øvrig den siste gjenlevende på Hamar som kjente far min. De ble kjent igjennom Statens vegvesen, far som ansatt på Tomta, vi kalte det det på Flisa (i dag vegstasjonen), og Kjell som vegeringenør. Han fór rundt i fylket.

DEN SISTE ODELSGUTTEN

Den siste odelsgutten
i skogbygda et sted
han er så tro til slutten
mot alt han lever med.
Han lukter gris og Petterøe.
Der vil han bli til han skal dø.
For han er en lojal kar
mot han far og far hass far.

Den siste odelsgutten
på en stubb-bryterplass
han er så tro til slutten
mot fjøs og utedass.
Han kløyver ved for mange år
(om han en dag ei kjerring får
så han redder grunn og gard)
for han far og far hass far.

Den siste odelsgutten
i kjøkk'net hennes mor
han er så tro til slutten
mot pynt'håndkleets ord.
Han stopper små som store høl
og baker brød og kaker sjøl,
mater dyr fra busk og snar
for han far og far hass far.

Den siste odelsgutten
fikk plass på slektas stein.
Han var så tro mot slutten
om han var mye klein.
Nå prater bygda pent om han
og særlig grannen som snart kan
ta ned hele sin skigard
mot hass far og far hass far.

Denne teksten med noter, og bilde av Jon Olav Helle, står i boka *Da er du hem'att ...* (1997).

I Rolf Jacobsens nest siste diktsamling, *Tenk på noe annet* (1979), er det et dikt som kan passe nå:

I ALLE SKOGER HAR DET BODD FOLK

Inne i alle skoger har det bodd folk.
De stirret mot skogbrynene. Og årene gikk fra dem.
De stirret mot skyene. Men det var så lite som hjalp.

Derfor er alle skogkantene vi har
så fulle av hakk i hakk,
nesten som sagblad, eller kanten på filleryer,
fryns i fryns.
De er slitt ned av alle vente-øynene
og lengte-blikkene
som så og så og så
om noen kom.

Og noen kom.
Men helst for sent.
De fleste kom ikke.
Bare vinteren kom, og høstregnet
og det hvite ansiktet under hoste-riene
kom. Men mest var det stilt,
og av og til bar de bort en kiste.

— — —

Fint å gå i skog, og helst i store.
Høre på susen der
og hva den brummer om med mørke stemmer.

Mummel-mummel, sier skogen.
Så langt av lei. Så langt av lei.
Men mere får du aldri vite,
aldri, aldri, aldri får du vite.

Og nå er det tomt snart
i husene i skogen.

Det begynner å bli mye skog i det jeg framfører i dag. Og mye av den står ennå, den som Rolf beskriver i «Tanker ved Ånestadkryset» (fra antologien *Hedmark forteller*, 1985):

For ved Ånestadkryset i Løten begynner taigaen.
(Visste du det?) Det euro-asiatiske barskog-beltet,
jordklodens grønne skjerf rundt halsen.
Som ikke ender før i Stillehavets bølger,
ved Vladivostok.

Til Ånestadkryset kom forresten diktet først. Det begynte med dette diktet før utbyggingsprosesser med blant annet taigatårn startet.

Jeg har skrevet et dikt fra et sted inni dette «grønne skjerfet». Jeg så trekkspillkongen sjøl, Calle Jularbo, der, sommeren 1958. Han, sønnen Ebbe og hele orkesteret kom tilbake til Skansen Folkepark sommer etter sommer. De parkerte den digre amerikaneren like ved inngangsportalen. Den gangen var det mest skog østover fra Sønsterud, Skansen og Skalbukilen. Og slitet i tømmerskogen var ennå et faktum. Politisk ble en tømmehogger rauere og rauere dess lengre han bodde innover i disse skogene. Bolsjeviken sjøl, Øystein Gransjøen, sa det slik om levekårene:

«Vi sleit buksa meir innvendig enn utvendig.» I 1986 slo Titanofestivalen leir på Skansen, denne gigantfestivalen for trekkspill. Her kommer diktet mitt:

I SKOGENE

I skogene
kalt De røde,
der hjertet ulmet under
stivklaka busseruller,
briskeplassen skrumpet inn
så en nesten ikke fikk snudd seg
om natta,

var
drømmen om Elin
alltid sterkere enn
drømmen om Lenin

like inn
i trekkspillet
Titano-leire'.

(*Stier av lys*, 1989)

Det kom flere sanger av meg også innafra dette «grønne skjerfet», som Rolf Jacobsen kalte barskogbeltet som går østover fra Ånestadkryset. En av sangene heter «Vegen». Melodien til denne sangen var der lenge før ordene. Jeg hadde mang en sommerdag sittet ute på gardsplassen hjemme på bureiser-bruket Bjerkan og lyttet til vinden i lauvet. Tuntreet jeg vokste opp med, hadde tre like sterke stammer. Musikken jeg hørte i dette lauvverket, er styrken i det jeg kaller livsvisa mi. «Vegen» er en høysang til det store som skjer ute i naturen hver vår, hver sommer. I 1996 gikk jeg i Studio 19 på Hamar og spilte inn mange av visene mine. Cd-en fikk tittelen *Blå viser – solørslaviske toner*. Kapellmester og arrangør for innspillinga var Janne Blomquist. Jeg spiller nå «Vegen» fra denne cd-en over anlegget her i bakgården til Tante Gerda.

Enhver lyriker og forfatter med stor respekt for seg sjøl har skrevet minst ett dikt eller en tekst om det å dikte eller å skrive – den vanskelige omgangen med ord. Rolf Jacobsen

skrev «Bare et dikt til –» (*Tenk på noe annet*, 1979). En annen av de største forfatterne fra Hedmark, Alf Prøysen, skrev også om det å skrive. Rolf Jacobsen gjorde forresten stor stas på Alf Prøysen da *Trost i taklampa* kom i 1950. Det var i Gravdahl-tida til Jacobsen. En av de to biografene hans skildrer dette. Ove Røsbak skriver i *En dikter og hans skygge* (1998) at Gravdahl Bokhandel satte av et helt vindu for utstilling av Prøysen-boka. Rolf tydde til gamle kunster fra sin tid som kulissemaker. Ove skriver:

Han drar fram noen kartongbiter fra lageret og klipper ut troster og henger dem i vinduet. Han får også tak i noen gamle fjøslykter til å fylle ut bildet. Det blir en flott utstilling. Og plutselig en novemberdag står en blid kar i butikken. Rolf skriver til Petra: «Jeg har hilst på den store dikter Alf Prøysen. (Pent ansikt men fet i bakkdelen).»

Jeg vil nå lese et dikt av Prøysen der han skriver om det å skrive – der han går igjennom prosessen sin med å få ferdig en lørdagsstubb til Arbeiderbladet. Borghild Rud som han nevner mot slutten av diktet, var jo hans trofaste følgesvenn med «tusjpenn og skrin» når det gjaldt denne delen av forfatterskapet hans.

SOM VANLIG

Ja, nå får du skrive da maskina mi!
som vanlig ...
For stubb har je låvå og stubb ska det bli!
som vanlig ...
Je hørde på toget ei skrøne om skrømt
og skrøna var brukbar og skrøna vart gjømt,
men det var i går, og i dag er a glømt
som vanlig ...

Je kunne fell nevne no onga har sagt?
som vanlig ...
For der er je basen, der har je kontakt
som vanlig ...
Ei freskande kjærring med gåpåhumør
som stræva og ståke som kjærringer gjør?
Men det har je skrivi om ti gonger før
som vanlig ...

Je har en idé som je æiller ha brukt
som vanlig ...
Men den er for god tel et lørdagsprodukt
som vanlig ...
Nei, den ska bli smidd tel et luende bud
og iføres tanker og revlusjons-skrud
og sendes som ilpost tel Nils Johan Rud
som vanlig ...

Men så er det at je æiller får tid
som vanlig ...
Je sit her og tenkje og vrenge og vri
som vanlig ...
Så får nå novella bli lørdagsstubb lell.
Je stryk litt i midten så får je det tel ...
Men klæidd en borte, og snart er det kveld
som vanlig ...

Nei, nå lyt je skrive og ta meg på tak
som vanlig ...
og hekte på tankestrek framma og bak
som vanlig ...
Hu Borghild sitt klar over tusjpenn og skrin
– det sku vara rart om den itte kom inn –
Når stubben er skral gjør hu tegninga fin
som vanlig ...

(Arbeiderbladet 15.12.1966)

Utgivelsen *Hedmark forteller* som Arve Stensrud var redaktør for i 1985, ble begynnelsen på Hedmark Forfatterlag. Et sånt lokalt lag brant Rolf Jacobsen for. Stiftelsen av dette laget skjedde i 1986. Ethvert lag med respekt for seg sjøl må ha et medlemsblad, mente dikteren i andre etasje i Skappels gate 2. Det første redaksjonsmøtet skjedde i det okergule huset med jernbanen og Mjøsa som nærmeste naboer. Jeg tror det var i 1987. Jeg var til stede under denne begivenheta, jeg sammen med Britt Karin Larsen og Inger Berset. Jeg tror absolutt vi kan kalle det for et redaksjonsmøte for det bladet som seinere skulle komme til å hete *Hedmarkforfatter'n*. Det luktet tydeligvis trykksverte for den gamle avismannen Rolf. Han tok av seg brillene og hadde rustet seg med en bunke Letraset. Han sto på trynet i disse bokstavene han møysommelig dyttet ned på papiret. Han var nesten borte i

hårmankehenget sitt over bordplata. Inger, Britt Karin og jeg ble tilskuere til denne skapelsen av et blad. Det var nesten slik at vi så nattredaktøren i full virksomhet igjen. Og jeg husker at Inger sendte noen ord ut i lufta, jeg husker ikke hvilke, de var i hvert fall ikke vondt ment. – De antente noe i han som var inne i en full konsentrasjon, noe som fikk oss andre tre til å sitte stille resten av dette redaksjonsmøtet. Medlemsblad ble det. *Hedmarkforfatter'n* kommer ut den dag i dag.

Fire år før det første redaksjonsmøtet døde hans Petra plutselig av hjerteinfarkt. I diktsamlinga *Tenk på noe annet* (1979) står dette diktet han skrev til henne:

TIL DEG

Tiden går (hva skal den ellers ta seg til).
En dag hører du den banke på døren din.
Den har banket på hos oss,
men jeg lukket deg litt opp.
Ikke dennegang.

Vet du,
jeg har ofte stått og sett litt på deg,
sånn om morgenen foran speilet der
når du kjemmer håret ditt, det
knitrer i det, som i sne i påskefjellet
og du bøyer deg litt frem (jeg ser det godt)
– er det kommet en rynke til?
– Det er det ikke. For meg
er du ung.
Det er sevre i deg, skog. Et tre

og med fugler i. De synger ennå.
Kanskje litt lavt i høst, men likevel.
– Ikke en dag uten en latter i strupen,
eller det sakte streift av en hånd.

En gang
må jeg holde den enda fastere,
for du vet, vi skal ut og reise snart,
og ikke med samme båt.
Noen har banket på døren vår, men gått
igjen.

Dette
er visst det eneste vi aldri
har villet snakke om.

Jeg hadde bodd i Hamar i mange år før anledningen bød seg til å hilse på Rolf Jacobsen. Det skjedde et par år før Petra døde. Det skjedde på toget til Oslo en lørdag formiddag. Ellen og jeg satt i samme kupeen som Petra og Rolf, noen seter bak dem. Toget hadde ikke kommet lenger enn til Stangejordene før Petra reiste seg og snudde seg mot oss. Hun gjorde tegn med handa som om hun ville snakke med meg. Jeg reiste meg og gikk framover. Dermed var det gjort. Petra og Rolf skulle helt til Skien og Ibsenhuset. De skulle blant annet møte Jan Bull, også lyriker, som var nytilsatt sjef for Teater Ibsen.

Jan Bull kjørte seg i hjel i Holmestrand-tunnelen samme året som Rolf Jacobsens *Nattåpent* kom ut, altså i 1985. Faren hans, Olaf Bull, regnes ved siden av Rolf Jacobsen som en av de virkelig store innen norsk lyrikk gjennom all tid. Olaf Bulls liv var mildt sagt dunkelt. Han var sønn til Jacob Breda Bull, den folkekjære folkelivsskildreren fra Rendalen. I den familiehistoria er det allment kjent at det ble brudd i kontakten mellom far og sønn. I familiehistoria mi er det også en del dunkelt. Ja, hvem si familiehistorie er det ikke det i, kan jeg generalisere. Jeg har jo arbeidet som terapeut og mekler innen det offentlige familievernet i over en mannsalder og har erfart det. I diktsamlinga mi *Dunkel slekt* (2009) har jeg ni fetteredikt med mye dunkelt i seg. Her bruker jeg fetter som en metafor. Alle fetterne er ikke biologisk i slekt med meg. Diktet «Dunkel slekt» som også ble diktsamlingas tittel, kom for øvrig til i et samarbeid med ei death metal-gruppe. De har gitt ut en cd der dette diktet er med. Jeg spiller dette kuttet fra denne cd-en over anlegget her. Det er gitaristen i gruppa, Sune Eggen, vi hører sammen med meg.

Jo Eggen, en av de største nålevende norske lyrikere, er her i dag. Jeg leser et dikt av Jo før jeg går mot en avslutning. Diktet er fra *Forsinkelsen* (1999):

TRAMMEN

Det er av avgjørende betydning
å sitte på trammen
der den røde malinga biter i graset

å høre det vi hører
når midten er borte
å høre sorgen
midt i sola

Jeg skal runde av med et dikt som sto i *Nattåpent*: «Gresset». Rolf Jacobsen ble grønnere og grønnere for hver diktsamling. Jeg finner ikke «Gresset» i *Alle mine dikt* (1990). Hue hass Rolf, det på sokkel, det som Nils Aas gjorde og som sto ved inngangen til biblioteket, er også borte. Ryktet sier imidlertid at det skal komme på plass i det grønne foran Skappels gate 2.

GRESSET

er uovervinnelig som håpet.
Om du ikke passer deg
er det oppe mellom fingrene dine,
langs fortauskantene eller mellom bena
på riksmonumentet.
Bare etter et år
ser du grønnskjæret over slagmarkene
og kjenner en anelse av duft

over asken etter en nedbombet by.
Uutslukkelig som livet selv
eller som glemselen.

De fattiges trøst. (De rike
har plenklippere.) Men gresset
bryr seg om ingen
eller alle. Jordens gave,
sterkere enn Eros. Tåler alt.

Prøv å gå barføtt ut en junimorgen.
Kjenn hvor det bøyer seg under foten din
og retter seg opp igjen. Vasker føttene dine
som Kristus gjorde med disiplene.
Fullt av godhet, men tyst. Selv
mannen med ljaen blir bare et åndedrag,
en latter.

For gresset er overalt. Kommer igjen
og kommer igjen som livet selv
og dagene. Og dette skal jeg bort fra
men ikke helt.

Kåseri holdt på RJVs bakgårdsfest,
Tante Gerda, lørdag 30. august 2014

IDALOU LARSEN

Når dikt blir teater

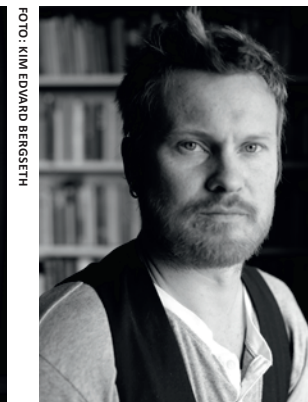

FOTO: KIM EDVARD BERGSETH

«Kjente jeg deg?»

Medbøe Prosjekter, Hamar kulturhus

Manus: Liv Borg Thorsen, Wenche Medbøe, Toralv Maurstad og Barthold Halle

Regi: Liv Borg Thorsen

Musikk: Amund Maarud og Kim Edvard Bergseth

På scenen: Wenche Medbøe, Toralv Maurstad og Amund Maarud

Teaterbiografien om Rolf Jacobsen er en opplevelse som bør glede mange.

En helt spesiell teaterbegivenhet fant sted i Hamar kulturhus torsdag. I innovativt samspill med den dyktige blues- og rockemusikeren Amund Maarud, presenterte de to anerkjente scenekunstnerne Wenche Medbøe og Toralv Maurstad noe så uvanlig som en teaterbiografi.

Gjennom dikt, dagboknotater, brev og personlige kommentarer vandrer de i litt over en time gjennom livet til en av våre store lyrikere: Rolf Jacobsen, som da han i 1933, 26 år gammel, debuterte med diktsamlingen *Jord*

og *jern* ble hilst som vår første modernistiske dikter, «en ny stemme for en ny tid».

På scenen får diktene brått nytt liv som spennende teatertekster: Vi ser for oss altetende gravemaskiner som «svinger med kjeftene på lange skaft», bussene på stasjonen som står og «lengter hjem», «byens jernkledd innvolder» som «arbeider» mens «oppe i lyset etsteds står» dikteren selv og ser «hvordan / cigarettens blå sjel flagrer som en kysk engel / gjennom kastanjeløvet mot det evige liv».

Men naturen vil overleve alt, om tusen år «vipper myrstrå / bøyer seg mot øst og vest /

FOTO: GERN VESTAD

FRANK ERIKSEN (f. 1947 i Åsnes i Solør) er forfatter og parterapeut/familieterapeut, bosatt på Hamar. Siden debutsamlingen *Dein rare* i 1975 har han utgitt en rekke diktsamlinger, bl.a. *Stier av lys* (1989), *Åretakblink* (1995) og *Dunkel slekt* (2009). Han har også skrevet viser og skuespill, og i 2011 debuterte han som romanforfatter med *Bureiserguttens jordveg*, en roman med selvbiografiske trekk. Eriksen har samarbeidet både med musikere og bildende kunstnere. I 1996 utga han CD-en *Blå viser – solørslaviske toner*. Siste bokutgivelse er essaysamlingen *Stedet forandrer seg når ordene kommer ut. Stemmer fra familievernets historie* (2014).

og hvisker», og visste vi at «taigaen / det euroasiatiske barskogbelte, / jordklodens grønne skjerv rundt halsen. / Som ikke ender før i Stillehavets bølger, ved Vladivostok» egentlig begynner ved Ånestadkrysset i Løten? Sterkere dikt-framføring har jeg ikke opplevd. Her trengs ingen «tolkning», ordene tolker seg selv!

Men Maurstad og Medbøe tar også opp Rolf Jacobsens eget liv, ikke minst forholdet til kona Petra, en kjærlighet som varte livet ut. Men også hans uforståelige overgang til nazismen tas opp. I 30-årene hadde han vært det revolusjonære tidskriftet *Mot Dags* utsending i Berlin og tatt sterk avstand fra Hitlers voksende makt. Fem år senere ble han selv nazist. Gjennom hele krigen var han redaktør for den tysk-vennlige *Glåmdalen*, og han ble dømt til over tre års straffearbeid. Det ser ut til at han aldri tok noe oppgjør med denne tiden i sitt liv, men da han hadde sonet ferdig, konverterte han til katolisismen.

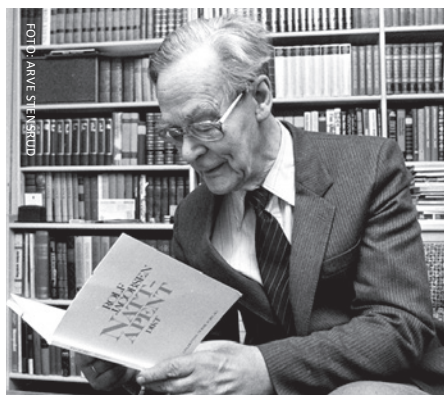
Han skrev bare to diktsamlinger før krigen, men hans tvilsomme krigsfortid til tross, nølte ikke Gyldendals Harald Grieg med å gi ut *Fjerntog*, hans tredje samling, i 1951. Dette ble en ny start for hans dikterkarriere. I 1985 kom hans siste bok, *Nattåpent*, der han blant annet skriver om sin kjærlighet til Petra og sin sorg over hennes død. «Blant de vakreste kjærlighetsdikt i hele den norske litteratur», skrev Finn Jor den gangen.

Med total innlevelse, og på hver sin måte, makter de tre kunstnerne på scenen å levendegjøre både et gåtefullt menneske og en stor og allsidig dikter. Dette er en egenart og annerledes oppsetning som bør få et langt teaterliv og glede og berike mange, både unge og gamle.

(Tidligere publisert i Klassekampen 8.11.2014)

IDALOU LARSEN er kulturjournalist og har de senere årene vært blant annet teateranmelder i Klassekampen.

NOTISER

Vil du vite mer om Rolf Jacobsen og hans diktning?

Rolf Jacobsens Venner kan tilby kåserier, foredrag og forelesninger for store og små grupper i lag, foreninger, bedrifter og skoleverk.

Ta kontakt for nærmere avtale:

post@rolf-jacobsen.no
eller

Gunnar Brox Haugen, telefon 958 87 695.

Om medlemskap

Medlemskap i Rolf Jacobsens Venner koster kr 250 per år. Som medlem får du tilsendt medlemsbladet *Signaler* 1–2 ganger i året, og du kan bl.a. kjøpe billetter til Nordisk samtidspoesiefestival | Rolf Jacobsen-dagene til redusert pris. Se nettsidene våre for mer informasjon om foreningen og medlemsfordeler.

Send e-post til post@rolf-jacobsen.no eller betal til bankkto.nr. 1800 15 43497. Husk å oppgi navn og adresse.

OLE KARLSEN

OLE KARLSEN er professor i nordisk litteraturvitenskap ved Høgskolen i Hedmark, og har siden 2011 vært programansvarlig for Nordisk samtidspoesiefestival | Rolf Jacobsen-dagene.

Årets festivalpoet – Cecilie Løveid

Fra og med årtusenskiftet har Cecilie Løveid (f. 1951) fremstått som en av våre mest nyskapende poeter, med fem diktsamlinger på rappen mellom 2001 og 2012. Det er noe umiskjennelig Løveidsk ved denne poetiske raptusen. Mens andre forfattere gjerne begynner med poesien for så å gå over til prosa, går Løveid mot strømmen. Idet denne nye, svært vitale fasen i forfatterskapet begynner, har hun et betydelig og omfangsrikt forfatterskap i mange sjangre bak seg – siden bokdebuten i 1972. Hun er også en av våre mest prisbelønnede diktere, blant annet med Prix Italia, Aschehougprisen, Doblougprisen, Amalie Skram-prisen, Ibsenprisen, Gyldendalprisen, og nå sist Kritikerprisen for teater. Ja, til og med som barnebokforfatter er Løveid en prisvinner!

Cecilie Løveid er født på Mysen, men vokste opp i Bergen. Senere har hun bodd i Oslo og København, i 2011 flyttet hun tilbake til Bergen. Hun er utdannet innenfor kunst og håndverk og har studert teatervitenskap. Som forfatter er hun kjent for sine sjangeroverskridende verker. Hun debuterte med *Most* i 1972, ei bok med sjangerbenevnelsen roman. Dette tiåret utga hun flere eksperimenterende prosaverk og diktboka *Fanget villrose* (1977). I samme tiår etablerte hun seg også som dramatiker, og det er innen denne diktarten hun har vunnet anerkjennelse også internasjonalt. I 1980- og 1990-årene ble Løveid en av våre mest anerkjente dramatikere, med verker som *Balansedame* (1984), *Titanic – båten som ikke kunne synke* (1985), *Dobbel nytelse* (1988), *Barock Friise* eller *Kjærligheten er*

en større labyrint (1993), *Maria Q* (1994) og *Østerrike* (1998). Noen av disse titlene signaliserer et særdrag ved Løveids skrift: interessen for historie og måten den er overlevert på. Og som kjent har disse historiene gjerne vært fortalt av menn.

Nå er det i og for seg ingen overraskelse at en sjangerrabulist som Løveid, slår seg på de «rene» poesibøker. I 1999 utga Steinar Opstad *Mykt glass*, et utvalg av Løveids dikt, der også utdrag fra romaner og skuespill inngår. Sjelden har klisjeen «hun er poet i alt hun skriver» passet bedre på noen forfatter. Sjangerkategoriene er gitte rammer som en klassisistisk orientert avantgardist (for å bruke Opstads ord) som Løveid, kan la seg utfordre av på ulike måter. Løveid blander høyt og lavt, stort og smått, stygt og vakkert, norsk og unorsk, romantiske stemninger og groteskerier i et følsomt, presist språk – et dikterspråk som stadig er i endring.

Se festivalens nettsider for presentasjoner av de øvrige festivaldeltakerne.

Sett av dagene!

NORDISK
SAMTIDSPOESI-
FESTIVAL
**ROLF
JACOBSEN·
DAGENE**

Hamar | 5.–8. mars 2015

**ROLF
JACOBSENS
VENNER**

rolf-jacobsen.no